

ЗМІСТ ТА ЗНАЧЕННЯ АНТИМОНОПОЛЬНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ

Державне регулювання життєво необхідне для створення і постійного підтримання балансу інтересів між учасниками конкурентних відносин. Таке регулювання є особливим проявом діяльності держави, що спрямоване на створення форм економічного порядку.

Розглядаючи антимонопольне регулювання, відзначимо що цей інструмент застосовується державою для впливу на економіку при реалізації антимонопольної політики. У багатому арсеналі державного регулювання його антимонопольна складова вважається одним із засобів підвищення ефективності ринкової економіки. Це зумовлює необхідність чіткого розуміння змісту поняття антимонопольного регулювання, визначення його основних напрямків та особливостей реалізації тощо.

Необхідність антимонопольного регулювання обумовлено низкою причин. Основними з них є наступні: по-перше, негативні наслідки функціонування монопольних утворень; по-друге, більш висока ефективність заходів профілактичного (упереджувального) характеру, ніж боротьба з наявним монополізмом; по-третє, існування такого об'єктивного явища, як природна монополія, що має як негативні так і позитивні наслідки.

Щодо законодавчого визначення поняття антимонопольного регулювання, то фактично перша та єдина спроба була зроблена ще у 1993 році, коли Постановою Верховної Ради України була схвалена Державна програма демонополізації економіки та розвитку конкуренції. У п.1 першого розділу цієї програми було закріплено наступне визначення антимонопольного регулювання: це процес обмеження монопольної діяльності, що передбачає безпосереднє державне регулювання на конкретних монополізованих ринках, або діяльності конкретних монопольних утворень шляхом централізованого встановлення кількісних та якісних показників.

Це поняття дістало подальший розвиток в трудах вчених - правознавців. Так, на думку Н.О. Саніахметової, антимонопольне регулювання є найважливішим елементом державного регулювання економіки, що ґрунтується на законодавстві та полягає у застосуванні антимонопольними та іншими державними

органами правил формування і сприяння конкурентному середовищу з метою ефективного функціонування конкуренції в ринковій економіці.

І.В. Спірін та Е.В. Шегай розглядають антимонопольне регулювання серед основних регуляторів ринку в правовій державі ринкового типу, поряд з такими як ліцензування, сертифікація, нормативно-правова база ринкової діяльності, встановлення та застосування норм відповідальності, особливо виділяють антимонопольне регулювання.

І.Г. Окрепілова визначає антимонопольне регулювання як комплекс економічних, адміністративних та законодавчих заходів, які здійснюються державою та які направлені на те, щоб забезпечити умови для ринкової конкуренції.

О.В. Пономарьов у дисертаційному дослідженні «Адміністративно-правовий статус Антимонопольного Комітету України» підкреслює, що головною метою антимонопольного регулювання є захист та розвиток вільної конкуренції, якій загрожують монопольні тенденції.

Відзначимо, що антимонопольне регулювання спрямовується на захист інтересів споживачів і суспільства в цілому від можливих зловживань домінуючим чи монопольним становищем та негативних наслідків монопольної діяльності певних господарюючих суб'єктів. З цією метою в законодавстві встановлюються антимонопольні обмеження, щоб забезпечити оптимальний баланс інтересів монопольних утворень і суспільства. Для цілей антимонопольного регулювання використовуються кількісні та якісні показники стосовно цін, тарифів, обсягів ринку (виробництва), нормативів якості, стандартів, структури розподілу товарів на ринку, бар'єрів вступу на ринок тощо. Антимонопольне регулювання включає також чітку регламентацію державної допомоги, чим забезпечується встановлення чи відновлення балансу для окремих суб'єктів підприємницької діяльності, економічних зон, територій тощо.

Виходячи з цілей, на досягнення яких спрямоване державне антимонопольне регулювання, до його основних інструментів відносяться: - заходи законодавчого характеру, спрямовані на правове регулювання монополістичної діяльності; - безпосереднє керування об'єктами державної власності, що перебувають у стані монополії; - заходи щодо стимулювання капітальних вкладень у переробну промисловість; - державне фінансування науково-дослідних робіт; - дотації і субсидії; - податкові пільги; - створення програм підтримки малого та середнього підприємництва тощо.

Складовою частиною антимонопольного регулювання є правове регулювання антимонопольної діяльності. Воно спрямоване на встановлення в нормативно-правових актах правил поведінки суб'єктів господарської діяльності та здійснення цієї діяльності, забезпечення контролю та притягнення до юридичної відповідальності за порушення встановлених правил. Проявом правового регулювання є створення антимонопольного законодавства України, під яким розуміється система формальних антимонопольних правил і обмежень, а також певних способів примушення до їх виконання, що знаходяться в розгалуженій мережі законів, яка гарантує правовий захист і підтримку конкуренції.

Антимонопольне законодавство містить нормативні акти, що визначають організаційні та правові засади розвитку конкуренції, заходи попередження, обмеження і припинення монополістичної діяльності та нечесної конкуренції. Воно поширюється на всі види товарного виробництва і комерційної діяльності, включаючи виробництво і товарооборот, платні послуги, проектування продукції та технології, а також наукові розробки, що призначені для використання їхніх результатів у виробництві та товарообороті, у платних послугах.

Відзначимо, що система антимонопольного законодавства України за оцінками експертів відповідає європейським стандартам та є адаптованою до законодавства Європейського Союзу.

Лобов О.А.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
здобувач кафедри екологічного права,
суддя Апеляційного суду Полтавської області

ДОБРОСУСІДСТВО У ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИНАХ – РЕАЛІЗАЦІЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРИНЦИПУ ОБМЕЖЕННЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ В ІНТЕРЕСАХ ЛЮДИНИ І СУСПІЛЬСТВА

Загальноновизнаним є постулат про те, що право власності є основною підвалиною громадянського суспільства, базою соціально-економічного розвитку, без якої неможливий рух уперед. Право приватної власності як суспільне явище у цілому та, зокрема, проблема визначення меж реалізації права власності конкретно особою, дотримання вимог добросусідства є об'єктом наукових досліджень еколого-правової науки.

У теорії права існують два основних підходи у визначенні меж реалізації суб'єктивного права власності. Згідно першого, право